

Wpływ działań rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WD 2014-2020 na poprawę sytuacji obszarów zdegradowanych

Warszawa 2022

Cel badania

Celem badania było ustalenie jak **Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020** (RPO WD 2014-2020), poprzez wspieranie rewitalizacji, wpłynął na sytuację obszarów zdegradowanych w tym województwie.

Obszary zdegradowane to obszary znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Rewitalizacja oznacza kompleksowy proces wyprowadzania takich obszarów z kryzysu, poprzez powiązane przedsięwzięcia dotyczące różnego rodzaju problemów, które na nich występują. Proces rewitalizacji koncentruje się na wybranej części gminy i jest prowadzony na podstawie programu rewitalizacji przyjętego przez jej radę.

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
Wybrzeże J. Słowackiego 12-14, 50-411 Wrocław

Wykonawca:

Dyspersja – badania społeczne i ewaluacyjne
03-477 Warszawa, ul. Szymanowskiego 4 lok. 65
biuro@dyspersja.com

Metodologia

Badanie przeprowadzono przy wykorzystaniu **wielu źródeł informacji i metod**: analizy danych zastanych dotyczących rewitalizacji oraz RPO WD 2014-2020, wywiadów z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie tego programu, wywiadów oraz ankiet z przedstawicielami urzędów gmin oraz innych instytucji realizujących projekty rewitalizacyjne.

Wsparcie rewitalizacji w ramach RPO WD 2014 – 2020

Działanie 6.3 było poświęcone wyłącznie rewitalizacji zdegradowanych obszarów. W ramach tego Działania wspierana była poprawa stanu obiektów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji, remonty części wspólnych budynków mieszkalnych oraz przebudowa i modernizacja dróg lokalnych. Koniecznym warunkiem uzyskania wsparcia z Działania 6.3 na realizację projektu było wpisanie go do programu rewitalizacji danej gminy na „Listę A”.

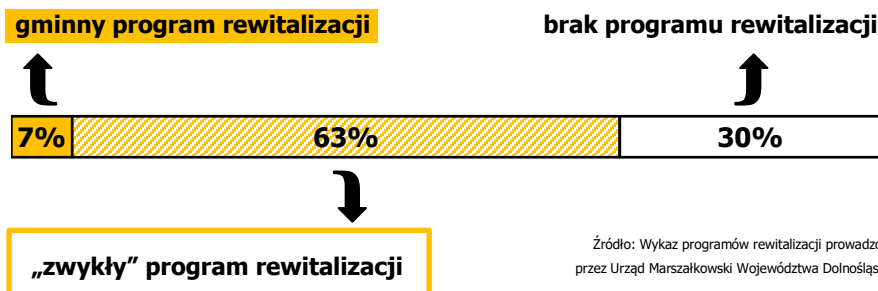
Ponadto w ramach **11 innych Działań** przy ocenie wniosków o dofinansowanie premiowane były projekty rewitalizacyjne wpisane do programów rewitalizacji na „Listy B”. W ramach tych Działań wspierane były projekty z zakresu przedsiębiorczości, efektywności energetycznej budynków, ograniczania niskiej emisji, dziedzictwa kulturowego, transportu kolejowego, przeciwdziałania bezrobociu, integracji społecznej, usług opiekuńczych oraz infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej.

Główną rolę we wdrażaniu RPO WD 2014-2020 odgrywał **Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, pełniący rolę Instytucji Zarządzającej**. Współpracował w tym zakresie z Wojewódzkim Urzędem Pracy oraz związkami gmin z obszarów funkcjonalnych Wrocławia, Wałbrzycha i Jeleniej Góry.

Programy rewitalizacji w województwie dolnośląskim

Spśród gmin z województwa dolnośląskiego, 70% przygotowało programy rewitalizacji, które zostały zaakceptowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Natomiast tylko 10% z tych dokumentów jest gminnym programem rewitalizacji. Począwszy od 2024 roku rewitalizację będzie można prowadzić wyłącznie w oparciu o takie programy.

Posiadanie przez gminy programów rewitalizacji zaakceptowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (%)

Zdiagnozowane potrzeby

Na większości obszarów rewitalizacji koncentrowały się zjawiska kryzysowe polegające na:

- bezrobociu
- niskim poziomie uczestnictwa w życiu publicznym
- złym stanie przestrzeni publicznych i budynków mieszkalnych
- niedostosowaniu obiektów i przestrzeni publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
- niewielkiej liczbie przedsiębiorstw

Dotychczasowe efekty oraz ich monitorowanie

W przypadku wszystkich wskaźników Działania 6.3, dla których założono wartości docelowe, zawarte umowy o dofinansowanie pozwalają prognozować znaczne przekroczenie tych wartości. Miarodajność części wskaźników jest jednak ograniczona.

Procesy rewitalizacji były **najskuteczniejsze** w zakresie poprawy bezpieczeństwa drogowego, dostosowywania obiektów i przestrzeni publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, poprawy stanu przestrzeni publicznych oraz budynków będących własnością lub współwłasnością gminy.

Zdecydowanie rzadziej udawało się ograniczyć m.in. zjawiska kryzysowe związane z ryzykiem wykluczenia społecznego, takie jak bezdomność i uzależnienia.

Znaczna część gmin nie przywiązuje odpowiedniej wagi lub nie ma potrzebnych zasobów do monitorowania całościowych efektów rewitalizacji. Stąd często opinie o efektach rewitalizacji nie są oparte na systematycznie gromadzonych danych.

Wnioski

- **Najbardziej deficytowym** zasobem przy prowadzeniu rewitalizacji są **środki budżetowe gmin**. Dofinansowanie z RPO WD 2014-2020 stanowiło kluczowe uwarunkowanie realizacji projektów.
- Na **kompleksowość rewitalizacji** prowadzonej w ramach poszczególnych gmin korzystnie wpłynął **mechanizm premiowania** projektów wpisanych do programów rewitalizacji oraz **premie punktowe przyznawane za komplementarność**.
- Najczęstszą okolicznością, która ograniczała zaangażowanie beneficjentów w tworzenie programów rewitalizacji był **brak wystarczającej wiedzy** na temat jej prowadzenia.

➔ Rozwiązanie polegające na ukierunkowaniu wsparcia z RPO WD 2014-2020 na projekty wpisane do programów rewitalizacji **nie zapewniło, że procesy rewitalizacji były kompleksowe.**

- Część gmin tworzyła programy rewitalizacji jako dokumenty niezbędne do ubiegania się o fundusze na zaspokojenie potrzeb w zakresie infrastruktury, zamiast w celu skoordynowania procesu wyprowadzania obszarów zdegradowanych z kryzysu.
- Znaczna część projektów wpisanych do programów rewitalizacji nie uzyskiwała dofinansowania i w związku z tym nie była realizowana.
- Integracji przedsięwzięć rewitalizacyjnych dotyczących różnego rodzaju zjawisk kryzysowych nie sprzyjało przyjęte przez IZ RPO WD rozwiązanie polegające na wymaganiami od gmin wpisywania do programów rewitalizacji na „listy A”, wyłącznie projektów z zakresu Działania 6.3. Pozostałe projekty były wpisywane na „listę B”, w związku z czym na etapie sporządzania programu rewitalizacji mogły być zaplanowane w zdecydowanie mniejszym stopniu, niż projekty w ramach Działania 6.3.

➔ W ramach RPO WD 2014-2020 nie zastosowano rozwiązania polegającego na **wspieraniu projektów zintegrowanych**, tj. powiązanych w celu zwiększenia efektywności i skuteczności interwencji. Według Instytucji Zarządzającej stwarzałoby to ryzyko dla wydatkowania funduszy w tempie zgodnym z zasadami rozliczania realizacji programów operacyjnych.

➔ Zakres wsparcia RPO WD 2014-2020 związanego ze wspieraniem rewitalizacji uwzględniał **szeroki zakres problemów** w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Mankamentem było **nieuwzględnienie** wśród przedsięwzięć powiązanych z rewitalizacją **interwencji dotyczącej edukacji.**

Rekomendacje

dotyczące programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021-2027

Decyzje dotyczące dofinansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w danej gminie powinny być podejmowane **łącznie odnośnie wiązki powiązanych wzajemnie projektów**, w celu zapewnienia kompleksowego charakteru rewitalizacji.

Zakres wsparcia ukierunkowanego na wspieranie rewitalizacji należy poszerzyć, w stosunku do obowiązującego w ramach RPO WD 2014-2020, o **przedsięwzięcia służące podnoszeniu jakości i dostępności edukacji**.

Podniesienie wiedzy pracowników urzędów gmin oraz potencjalnych interesariuszy na temat rewitalizacji wraz ze zwróceniem szczególnej uwagi na elementy różniące GPR od „zwykłych” programów rewitalizacji oraz na elementy będące słabą stroną dotychczasowych procesów rewitalizacyjnych (faktyczna komplementarność oraz monitorowanie efektów).

Odstąpienie od traktowania prowadzenia rewitalizacji obszarowej jako warunku **otrzymania wsparcia na realizację projektów infrastrukturalnych**, na które gminy zgłaszają szczególnie duże zapotrzebowanie. Ograniczenie liczby gmin, dla których dostępne będzie wsparcie rewitalizacji z programu regionalnego – na przykład do gmin, które opracują GPR do końca 2023 roku. Zapewnienie możliwie dużej puli środków na finansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych.